

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК (330.34+502.7):711.4

Аверкина М. Ф., к.е.н., докторант
кафедри менеджменту та маркетингу
Луцький національний технічний університет

**«ДЕРЕВО ЦЕЛЕЙ» В ЯКОСТІ МЕТОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТІЙКОГО РОЗВИТКУ МІСТА**

Стаття присвячена розробці «дерева цілей» як методу забезпечення стійкого розвитку міста. Автором розкрито сутність стратегічної, тактичних та оперативних цілей. В статті висвітлено зміст цілей забезпечення стійкого розвитку міста

Ключові слова: стійкий розвиток міста, «дерево цілей», відтворювальні процеси, регулювання потоків

Averkyna M.F.

**«OBJECTIVES TREE» AS A METHOD OF URBAN
SUSTAINABLE DEVELOPMENT**

The article is devoted to the development of the «objectives tree» as the method for urban sustainable development. The author reveals the essence of the strategic, tactical and operational objectives. Content of the goals of urban sustainable urban development is highlighted in the article.

Keywords: urban sustainable development, «objectives tree», reproduction processes, flows regulation

Averkyna M. Ф.

**«ДЕРЕВО ЦЕЛЕЙ» В КАЧЕСТВЕ МЕТОДА ОБЕСПЕЧЕНИЯ
УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ГОРОДА**

Статья посвящена разработке «дерева целей» обеспечения устойчивого развития города. Автором раскрыто сущность стратегической, тактических и оперативных целей. В статье раскрыто содержание целей обеспечения устойчивого развития города.

Ключевые слова: устойчивое развитие города, «дерево целей», воспроизводственные процессы, регулирование потоков

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливим науковим та практичним завданням. Забезпечення стійкого розвитку міста є складним об'єктом управління, оскільки полягає у досягненні еквіфінальності, результатом реалізації якої є належний рівень відтворення ресурсів та регулювання потоків. Управління забезпечення стійкого розвитку міст значно ускладнене, що пов'язано із неналежним рівнем розроблення стратегічних, тактичних та оперативних цілей. У зв'язку із зазначеним, управління стійким розвитком міста повинне передбачати розроблення «дерева цілей» забезпечення стійкого розвитку міста.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішено проблеми. Досліджуючи наукові праці, які присвячені забезпеченню стійкого розвитку територіальних систем висвітлено такими провідними науковцями, як: І. Вахович, З. Герасимчук, О. Карловою, Л. Ковальською, Л. Мельником, Є. Хлобистовим та ін. Однак, низка питань, пов'язаних із забезпеченням стійкого розвитку міста, залишаються невирішеними, що зумовлює необхідність розроблення «дерева цілей» забезпечення стійкого розвитку міста.

Цілі статті. Мета статті полягає у розробленні «дерева цілей» забезпечення стійкого розвитку міста.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Метод «дерева цілей» орієнтований на отримання повної і відносно стійкої структури цілей, проблем, напрямів, тобто такої структури, яка на протязі певного періоду часу мало би змінювалась під час неминучих змін, які відбуваються в будь-якій системі, що розвивається.

Методику «дерева цілей» запропонував У. Черчмен у зв'язку з проблемою прийняття рішень в сфері промислового виробництва. Методика побудови «дерева цілей» дає змогу комплексно подати діяльність людини з метою досягнення нею заданого результату з врахуванням наявних організаційних та матеріальних ресурсів [1, с. 89].

«Дерево цілей» - це наочне графічне зображення підпорядкованості та взаємозв'язку цілей, що демонструє розподіл загальної мети на підцілі, завдання та окремі дії. Вимоги до побудови такі [2, с. 124, 3]:

- повнота відображення процесу або явища;
- на кожному рівні сукупність під цілей має бути достатньою для опису цілі вищого рівня;
- несуперечливість цілей нижчого рівня та верхнього рівнів;
- декомпозиція мети на підцілі на кожному рівні має виконуватися за одним методологічним підходом.

Центральною, визначальною вершиною «дерева цілей» виступає стратегічна ціль (головна ціль), у нашому випадку – забезпечення стійкого розвитку міста, яка на засадах еквіфінальності полягає у забезпеченні відповідного доступу населення до базових інфраструктур міста шляхом регулювання матеріальних та нематеріальних потоків міста на засадах оптимальності, інтенсивності, екологічності з одночасним забезпеченням відтворення ресурсів міста за рахунок раціонального використання або скорочення споживання, структурних змін у споживанні ресурсів, заміни невідновлювальних ресурсів відновлювальними, що в кінцевому разі сприяє досягненню прийнятного рівня безпеки.

Означена стратегічна ціль розгортається в тактичні цілі, які фіксують великі блоки дій забезпечуючи досягнення стратегічної цілі. У зв'язку з тим, що за закономірністю еквіфінальності на забезпечення стійкого розвитку міста впливають процеси відтворення ресурсів та регулювання потоків, нами виокремлено вісім тактичних цілей. Для забезпечення відтворення ресурсів в місті виокремлено такі тактичні цілі: забезпечення раціонального використання ресурсів, забезпечення стану захищеності від загроз, забезпечення доступності жителів до базових інфраструктур, забезпечення процесів відновлення ресурсів міста. З метою забезпечення регулювання потоків сформовано наступні тактичні цілі: забезпечення процесів оптимізації в регулюванні потоків, забезпечення процесів інтенсифікації потоків, забезпечення адекватного навантаження потоків міста на його простір, забезпечення належного екологічного стану в місті. Успішна реалізація тактичних цілей передбачає формування оперативних цілей. Оперативні цілі виступають коренем «дерева цілей», основними вимогами до яких є вимірюваність, адресованість та вказують на пріоритетні напрями реалізації стратегічної цілі – забезпечення стійкого розвитку міста. Сформоване нами «дерево цілей» забезпечення стійкого розвитку міста представлено на рис. 1.

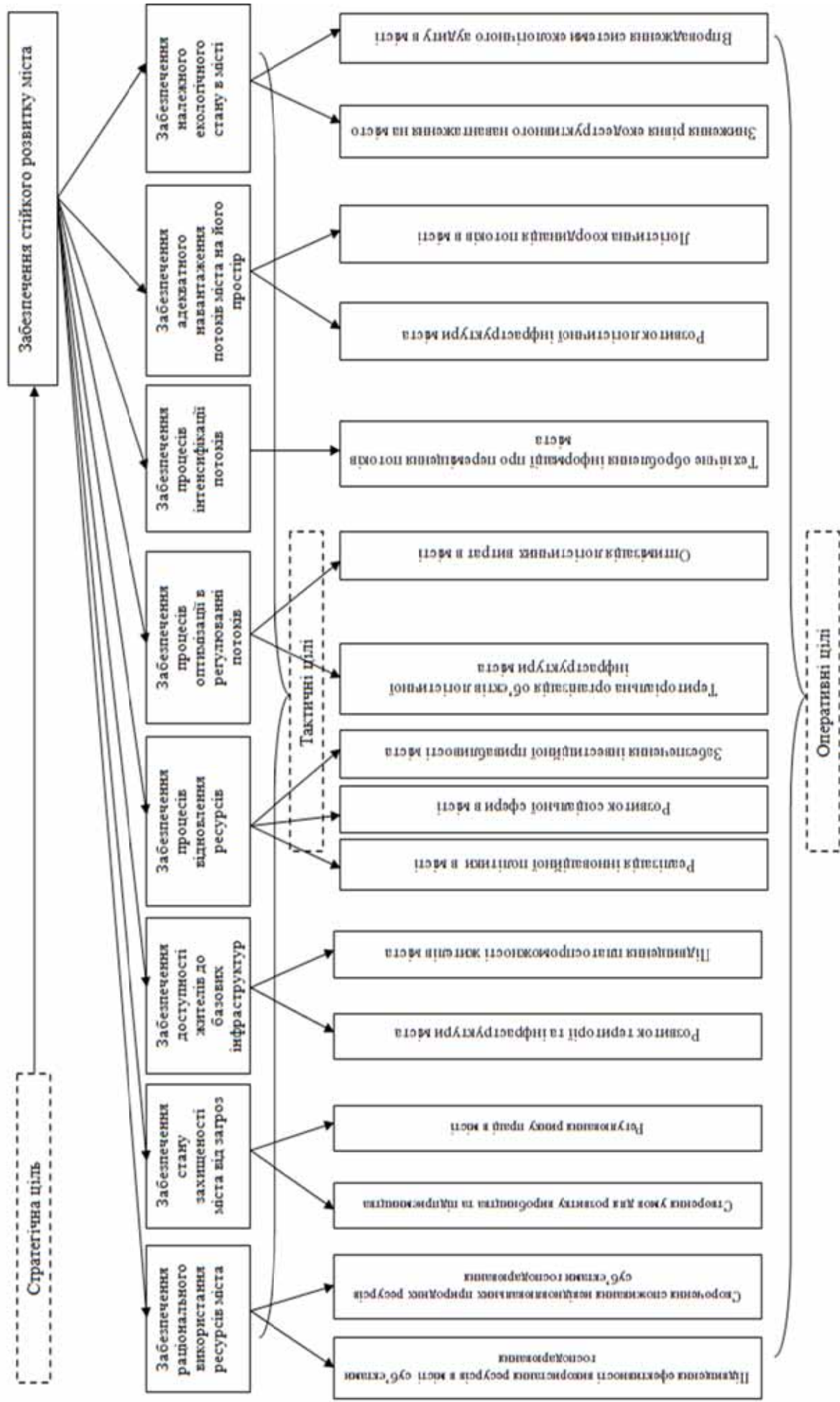

Рис. 1. «Дерево цілей» забезпечення стійкого розвитку міста (авторська розробка)

1. Підвищення ефективності використання ресурсів в місті суб'єктами господарювання повинне здійснюватись за рахунок: планування раціонального використання ресурсів суб'єктами господарювання; формування інформаційного забезпечення раціонального використання ресурсів; економічне стимулювання використання вторинної сировини; запровадження моніторингу використання природних ресурсів суб'єктами господарювання міста.

2. Скорочення споживання невідновлювальних природних ресурсів суб'єктами господарювання передбачає: запровадження нормативів використання невідновлювальних природних ресурсів; економічне стимулювання органами місцевого самоврядування суб'єктів господарювання щодо скорочення ними споживання не відновлювальних природних ресурсів за рахунок відновлювальних; розроблення штрафних санкцій підприємствам, які понаднормово використовують ресурси.

3. Створення умов для розвитку виробництва та підприємництва передбачає: розвиток промисловості малого та середнього підприємництва (бізнесу); пільгові кредити на придбання основних засобів суб'єктами господарювання; розроблення механізму фінансово-кредитної підтримки малих підприємств; формування сприятливого податкового режиму (пільги, відстрочки) для підприємств і організацій, які здійснюють будівництво, реконструкцію і впровадження нових та енергозберігаючих технологій; створення бізнес-інкубаторів в місті; субсидування суб'єктів малого бізнесу, які створюють товари (надають послуги) для експорту, що скеровується на відшкодування частини витрат на сплату відсотків по кредитам; забезпечення зміни структури і змісту професійної освіти відповідно до специфіки підприємств.

4. Регулювання ринку праці в місті передбачає: економічне стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу; преміювання суб'єктів господарювання, які розширюють робочі місця; формування середнього класу, громадського суспільства.

5. Розвиток території та інфраструктури міста полягає в наступному: розроблення плану забудови міста з детальним плануванням; створення умов для житлового та соціально-громадського будівництва; створення конкурентного середовища в сфері надання житлово-комунальних послуг; забезпечення поетапної заміни зношеного обладнання інженерних мереж та підвищення ефективності; розроблення оптимізованої схеми теплопостачання, водопостачання та енергозабезпечення міста; розвиток закладів освіти, охорони здоров'я та спортивно-розважальних комплексів; підвищення ефективності використання рекреаційної території міста; створення тематичного парку в місті та розвиток інфраструктури розваг.

6. Підвищення платоспроможності жителів міста передбачає: зростання реальних наявних грошових доходів населення; регулювання інфляційних процесів.

7. Реалізація інноваційної політики міста передбачає: розроблення напрямів і механізмів впровадження та використання нововведень у виробничій практиці підприємств, установ, організацій з метою забезпечення стійкого розвитку міста; формування інноваційних завдань залежно від типу сформованої місцевої стратегії; створювати відповідні умови для оперативної реалізації інновацій; визначення ефекту від реалізації інноваційної політики.

8. Розвиток соціальної сфери в місті передбачає: фінансове забезпечення закладів освіти, хорони здоров'я, культури, реконструкції та будівництва спортивних майданчиків; економічне стимулювання громадських організацій діяльність яких, спрямована на розвиток фізичних, наукових навиків молоді; стимулювання резервування робочих місць підприємствами для працевлаштування випускників вищих навчальних закладів.

9. Забезпечення інвестиційної привабливості міста. Інвестиційна привабливість міста змінюється в результаті діяльності місцевої влади по створенню умов для інвестицій, визначаємих міським регулюванням, традиціями і практикою господарськими відносинами. Умови виробництва і життєдіяльності істотно варіюються в різних містах, кожний з них має свій набір факторів. Тим не менш в рамках цього набору можна виділити універсальні, які дозволять оцінити інвестиційну привабливість міста.

Інвестиційна привабливість міста залежить від інвестиційного клімату. Який формується під впливом наступних чинників: економічного потенціалу (ресурсів, забезпечення енергетичними і трудовими ресурсами, розвитком інфраструктури, наявністю вільних земель); ринкового середовища (конкуренції, інформації, ємності

місцевого ринку, експортних товарів, наявності іноземного потенціалу); політичних факторів (довіри населення до влади, соціальної стабільності); соціальних та соціально-культурних факторів (рівня життя населення, житлово-побутових умов, рівня медичного обслуговування, злочинності, реальної заробітної плати); фінансових факторів (доходів бюджету, забезпеченості засобами позабюджетних фондів, доступності кредитів в іноземній валюті, ставки банківського відсотка).

10. Територіальна організація об'єктів логістичної інфраструктури міста. Варто зазначити, що в ринкових умовах ефективного обслуговування споживачів, управління і координація роботи численних транспортних, експедиційних та посередницьких підприємств у місті неможливі без формування відповідної вимогам часу логістичної інфраструктури.

На нашу думку, логістична інфраструктура у функціональному плані повинна містити:

- логістичний центр, діяльність якого спрямована на формування стратегії та тактики розвитку міської логістичної системи;
- торгівельний комплекс, функціонування якого спрямоване на забезпечення потреб населення міста в різних товарах та торговельних послугах;
- інформаційні центри, які формуватимуть інформаційні потоки;
- складський комплекс, який забезпечує процес зберігання товару;
- транспортні організації, які повинні забезпечувати своєчасну доставку товару з мінімальними витратами на базі оптимізації перевезень;
- фінансові інститути, які забезпечують формування та координацію фінансових потоків.

11. Оптимізація логістичних витрат в місті. Прийняття оптимальних рішень у логістичному управлінні потоковими процесами ґрунтується на оцінці величини загальних логістичних витрат. Це зумовлено єдністю та взаємозалежністю матеріальних, фінансових та інформаційних потоків, що виявляється у механізмі їх взаємовідображення: фінансовий та інформаційний потоки у логістичній системі, з одного боку, є відображенням видових форм матеріального потоку, а з іншого – засобом регулювання відхилень параметрів матеріального потоку від оптимальних [4]. Відтак логістичне управління потоками базується на оцінці показників витрат та доходів. У зв'язку із зазначеним, логістичне управління в місті повинне орієнтуватись на управління сумарними витратами в місті.

11. Технічне оброблення інформації про переміщення потоків міста необхідне для забезпечення процесів інтенсифікації потоків та здійснюється інформаційним центром логістичної системи міста. Цей процес передбачає визначення найбільшого навантаження первинних потоків в місті в одиницю часу та визначення час переміщення вторинних потоків, у вільний від первинних. Також необхідно створити єдиний реєстр (базу даних) про знаходження, рух вторинних потоків для суб'єктів господарювання в місті. Для вирішення означеної цілі доцільним є використання ГІС – технологій.

12. Розвиток логістичної інфраструктури міста передбачає: збільшення пропускної здатності шляхом розширення проїжджої частини; покращення покриття доріг (заміна ґрунтових на тверді); прокладення нових шляхів, які пов'язують логістичні об'єкти.

13. Логістична координація потоків в місті передбачає: розроблення взаємоузгоджених планів обробки потоків як в середині, так і поза міською логістичною системою; розроблення стандартів і технічних умов на логістичні операції; прогнозування запасів і поставок засобів виробництва та споживчих товарів в місто; аналіз попиту в місті на товари; узгодження графіків роботи транспорту.

14. Зниження рівня екодеструктивного навантаження на місто передбачає: аналіз і оптимізацію засобів і методів транспортування та складування сировини, готової продукції і відходів з точки зору екодеструктивного впливу; скорочення ресурсоемності та відходоємності в міській логістичній системі; сприяння максимальному використанню вторинної сировини шляхом встановлення обмежень щодо виділення площ для місць видалення відходів, якщо вони класифіковані як вторинна сировина; підвищення рівня екологічної культури і освіти жителів міста; фінансове стимулювання використання суб'єктами господарювання міста вторинної сировини та переробки відходів.

15. Впровадження системи екологічного аудиту. Нині екологічний аудит є

всесвітньо визнаним механізмом підвищення не тільки екологічної, але й економічної ефективності виробництва, який має свою міжнародну й національну нормативно-правову базу. В Україні це перш за все державні стандарти серії ДСТУ ISO 14000, що відповідає міжнародним стандартам серії ISO 14000 [5, с. 245]. Розвиток вітчизняного екологічного аудиту на територіальному рівні можливе лише тільки за розуміння ролі екоаудиту як чинника забезпечення якості довкілля.

Висновки. Отже, нами встановлено, що на процес забезпечення стійкого розвитку впливає як відтворення ресурсів, так і регулювання потоків. Тому виникає необхідність у розробленні тактичних та оперативних цілей, які покладені в основу формування «дерева цілей». Сформоване «дерево цілей» виступає засадничим у процесі стратегічного планування забезпечення стійкого розвитку міста. У зв'язку з цим, в подальших дослідженнях доцільно розкрити стратегічні засади управління стійким розвитком міста.

Список використаних джерел:

1. Рой О. М. Исследования социально-экономических и политических процессов : учеб. для вузов / О. М. Рой. – СПб.: Питер, 2004. – 364 с.
3. Забелин П. В. Основы стратегического управления: уч. пособ. / П. В. Забелин, Н. К. Моисеева. – 2-е изд. – М. 1998. – 187 с., с. 124,
3. Ковальська Л. Л. Виробничий потенціал регіону: методика оцінки та механізм нарощення: монографія / Л. Л. Ковальська, З. В. Герасимчук. – Луцьк: ЛДТУ, 2003. – 242
4. Баев И. А. Исследование и оптимизация потоковых процессов на промышленном предприятии / И. А. Баев, А. Г. Бутрин // Вестник УГТУ-УПИ. – 2005. □ № 6. – С. 21-2
5. Галушкіна Т. П. Еколого-збалансовані пріоритету розвитку теорій : концептуальні засади та організаційний механізм: [монографія] / Т. П. Галушкіна, Л. М. Грановська. – Одеса : Інститут проблем ринку та екон.-екол. досліджень НАН України, 2009. – 372